

професії знають. Потім роздає картинки, на яких зображені люди різних професій, та закріплює уяву дітей.

Після цього ми організуємо ігри «Хто що робить?», «Хто більше назве дій?». В цих іграх діти вчаться співвідносити дії людей з їх професіями. Вчитель-логопед попередньо пояснює, що кожна людина під час роботи виконує деякі дії: «Я назву професію, а ви згадайте та скажіть, що робить людина цієї професії»: (Лікар – лікує, слухає, дає ліки; кухар – варить, жарить, ріже, гріє).

Варіанти гри: вчитель-логопед називає дії, а діти відгадують, яку професію він має на увазі.

Для дітей старшої групи доцільно проводити ігри, головною метою яких, є навчання розповіданню в іграх: «Що ми задумали?», «Відгадай, хто це?». Діти відгадують предмети за описом, що являється зразком самостійної розповіді. У грі «Опиши картинку» (серії «Хитра лисиця», «Дружок») діти складають невеликі розповіді.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Всі дидактичні словесні ігри проводяться, як складові частини фронтальних занять, або, як самостійні підгрупові заняття. Словниковий матеріал, який вивчається, закріплюється вихователем на заняттях з розвитку мовлення, розвитку логіко-математичних уявлень, аплікацій, конструювання.

Дидактичні ігри не тільки сприяють подоланню мовленнєвих недоліків, збагаченню словникового запасу, але й розвивають всі психічні процеси дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богуш А. М. Витоки мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку : Програма та методичні рекомендації. / Богуш А. М. – К. : ІЗІН. – 1997. – 112 с.
2. Богуш А. М. Мовленнєво- ігрова діяльність дошкільників : мовленнєві ігри, ситуації, вправи : навч. посібник / А. М. Богуш, Н. І. Луцан. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. – 304 с.
3. Бондаренко А. К. Дидактические игры в детском саду : Кн. Для воспитателя дет. сада, [2-е изд.], дораб. / А. К. Бондаренко. – М.: Просвещение. – 1991. – 160 с.
4. Гаубих Ю. Г. Игры в логопедической работе с детьми : пособие для логопедов /

Ю. Г. Гаубих, Г. В. Косова, Ю. С. Липкина и др., [под ред. В. И. Селиверстова]. – 2-е изд. – М. : Просвещение, 1979. – 208 с.

5. Новоселова С. Игра дошкольника / под ред. С. Новоселовой. – М. : Просвещение, 1989. – 286 с.

УДК 376.3:616.89

А. В. Кіпренко

студентка спеціальності
«Спеціальна освіта (Логопедія)»

К. О. Зелінська-Любченко

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри логопедії
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ДІАГНОСТИКА СТАНУ МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ІЗ МОТОРНОЮ АЛАЛІЄЮ

У статті розглядається методика дослідження стану мовленнєвої діяльності в дітей середнього дошкільного віку із моторною алалією. Представлені результати констатувального етапу експерименту.

В статье рассматривается методика исследования состояния речевой деятельности у детей среднего дошкольного возраста с моторной алалией. Представлены результаты констатирующего этапа эксперимента.

The method of study of speech activity in children of middle school age by motor alalia is considered in the article. The results of the experiment are presented here.

Ключові слова: мовленнєва діяльність, моторна алалія, методика дослідження, діти середнього дошкільного віку.

Ключевые слова: речевая деятельность, моторная алалия, методика исследования, дети среднего дошкольного возраста.

Keywords: speech activity, motor alalia, methods of study, children of middle school age.

Постановка проблеми. Одним із важливих напрямів роботи на сьогодні залишається корекція моторної алалії. За даними офіційної статистики відбувається неухильне збільшення кількості дітей із цим мовленнєвим порушенням, яке може призвести до виникнення труднощів під час засвоєння навчального матеріалу та порушень особистісної сфери дитини в цілому. Саме тому проблема розвитку мовленнєвої діяльності у дітей

із моторною алалією є на сьогодні досить актуальним [2, с. 233–238].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями вивчення алалії займалися М. Богданов-Березовський, Р. Белова-Давид, Г. Гуцман, Р. Коен, В. Ковшиков, Р. Левіна, О. Мастюкова, Є. Мустаєва, В. Орфінська, Г. Парфьонова, Н. Січкачук, Є. Соботович, М. Шеремет та інші. Дослідники дійшли висновку, що порушення мовлення та немовленнєвих процесів дітей із моторною алалією негативно впливає на мовленнєву комунікацію, що є негативним чинником для розвитку пізнавальної діяльності в цілому.

Мета статті – на основі аналізу науково-педагогічних літературних джерел та аналізу проведеного констатувального експерименту визначити особливості мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку із моторною алалією.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування мовленнєвої діяльності в дітей із моторною алалією є на сьогодні одним із важливих напрямів корекційно-логопедичної роботи [3, с. 220].

З метою визначення особливостей мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку із моторною алалією, нами було проведено констатувальне дослідження.

Дослідження проводилися на базі науково-практичного Центру кафедри логопедії СумДПУ імені А. С. Макаренка, у якому брали участь два хлопчики середнього дошкільного віку: Олександр П. та Кирило Г.

Обстеження дітей досягалося засобами спостереження, бесіди, виявлення мовленнєвих порушень.

Дослідження проводилося індивідуально в кілька етапів. Всі завдання пропонувалися послідовно, в різні дні в другу половину.

Експериментальна діяльність проводилася за наступними напрямками [3]:

1. Вивчення рівня мовленнєвої комунікації:

Завдання. Спостереження за вільним спілкуванням дитини (методичні вказівки: звертати увагу на характер спілкування, ініціативність, вміння вступати в діалог підтримувати і вести його,

слухати співрозмовника, розуміти, ясно висловлювати свої думки, вміння виконувати різні інструкції) [1, с. 202].

2. Виявити особливості розвитку слухової уваги:

Завдання. «Диференціація звучних іграшок» (інструкція: покажи, яка іграшка звучала).

3. З'ясувати вміння виконувати рухи під музику:

Завдання. Виконання танцювальних рухів (інструкція: подивися і зроби як я).

4. Мовленнєва моторика (інструкція: запропонувати дитині виконати наступні завдання: язик широкий «Лопатка», язик гострий «Голочка», по черзі «Лопатка» – «Голочка», язик доторкається до губ «Гойдалки», кругові облизування кінчиком язика губ «Смачне варення», язик у формі «Чашечки», цокання язиком «Конячка», язиком рухати вправо – вліво «Годинник», вимовляння звуку [А] на твердій атаці голосу при широко відкритому роті).

4. Стан звуковимови:

Завдання: Відбита вимова звуку: ізольовано, в словах фраз; назва предметів, зображених на картинках (інструкція: а) повтори за мною; б) назви предмет, який тут намальований).

5. Рівень сформованості складової структури

Завдання №1. Повторення складових рядів (інструкція: повтори за папугою то що він говорить (дитині показують зображення папуги і вимовляють склади)).

Завдання №2. Відбите повторення слів різної складової складності (інструкція: повтори слова, які я назвала).

Завдання №3. «Назви предмет» (інструкція: назви що намальовано на картинках).

Завдання №4. «Повторення речень» (інструкція: повтори речення).

Виконання завдань констатувального експерименту показало наступні результати:

Олександр П. Спілкується на побутовому рівні. Охоче вступає в контакт. З дорослими спілкується за необхідності (звертається з проханням, відповідає на питання). Самостійно в діалог не вступає. Ускладнюється підтримувати і послідовно вести його. Добре розуміє

співрозмовника, виконує мовленнєві інструкції. Але довго слухати співрозмовника не може. Швидко втрачає інтерес, легко переключається на інші види діяльності. Свої думки висловлює словом (хоча частіше частиною слова), односкладовими фразами.

Кирило Г. Спілкування носить ситуативний характер. З дорослими контактує з їх ініціативи або необхідності. Діалог самостійно підтримувати не може. Бесіда носить питально-відповідний характер. Відповіді односкладові іноді підтверджуються жестами та мімікою. Добре розуміє звернене мовлення. Але довго слухати співрозмовника не може, так як втрачає інтерес, каже, що втомився, може переключитися на інший вид діяльності (розглядає навколишні предмети, запитує що це?). Ясно висловлювати свої думки не здатен.

Оцінка комунікативних умінь умовно проводилася з урахуванням наступних критеріїв: здатність іти на контакт, комунікативна активність, виражені засоби спілкування, здатність розуміти та виконувати мовленнєву інструкцію, вести діалог, характер спілкування.

Аналіз результатів показав, що обидва хлопчики досить контактні та комунікативно активні на побутовому рівні, засобами спілкування виступають мовленнєві засоби та жести. Обидва хлопчики сприймають словесні інструкції та здатні виконувати їх у конкретній ситуації. Вміння вести діалог у хлопчиків недостатні. Діалог підтримує дорослий. Характер спілкування ситуативний.

Диференціація звучних іграшок (бубен, брязкальце, дудочка, гармоніка, дитячий рояль) у обох хлопчиків на достатньому рівні.

Сашко та Кирило рухи під музику виконували в основному правильно. Сашко допустив помилки при відтворенні ритмічного малюнка музичного твору. Кирило в неповному обсязі виконує підскоки. У нього знижується темп рухів під час виникнення труднощів (відтворенні ритмічного малюнка і по чергове виконання заданих рухів).

Мовленнєва моторика. У Олександра П. анатомічна будова артикуляційного апарату без патологій. Пробні рухи в основному виконує правильно. Пере-

микання з одного руху на інший не ускладнена. Запропоновані вправи виконував із задоволенням. У Олександра є достатні артикуляторні можливості для правильного використання звуків мовлення.

У Кирила Г. анатомічна будова артикуляційного апарату без патологій. До виконання завдань виявляв інтерес, пробні вправи виконував неточно і в неповному обсязі. Складні вправи виконувати відмовлявся. Переключення рухів знижене. У хлопчика немає достатніх артикуляторних можливостей для правильного використання звуків мовлення.

Стан звуковимови. Олександр П. ізолювано вимовляє майже всі звуки. Спотворює [p'] – [p]; замінює [ш] – [з], [с]. Але в словах і словосполученнях відзначаються часті взаємозаміни та пропуски наявних звуків. Для хлопчика характерні різнотипні порушення звуків (заміни та пропуски).

У Кирила Г. в значній мірі порушена звуковимова. Спостерігається міжзубна вимова звуків [с-с'], [з-з'], [ц]; заміна [ш] – [с], [л] – [в]; відсутні звуки [л'], [p-p']. У словах і словосполученнях переважають однотипні порушення (спотворення, заміна, або пропуски звуків).

У Сашка та Кирила недостатня слухомовленнєва диференціація звуків (допускають велику кількість помилок при відбитому відтворенні серії складових рядів). Під час виконання завдань Сашко та Кирило швидко втомлювалися, інтерес до завдань був недостатній.

Відбите повторення слів різної складової складності двускладових слів з 2-х відкритих складів, трискладових слів з відкритими складами, односкладових слів, двускладових слів із закритим складом, двускладових слів зі збігом приголосних та двускладових слів із закритих складів в основному спотворене. Відмічається зменшення кількості складів.

Таким чином, грубе порушення формування складової структури слова відзначається у обох хлопчиків. Це проявляється у:

- порушеннях кількості складів: скорочення (пропуск) складу: бімот – бегемот, тупа – тюльпан;

- порушеннях послідовності складів у слові: перестановка звуків сусідніх складів: вікі – ківі, мілон – лимон;
- спотвореннях структури окремих складів.

В результаті проведеного констатувального експерименту було виявлено, що в обох хлопчиків мають місце виражені відхилення в відтворенні складової структури слова.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Результати констатувального експерименту свідчать про недостатній розвиток мовленнєвої діяльності в дітей середнього шкільного віку із моторною алалією та доцільність організації спеціальної корекційно-логопедичної роботи. У подальшому планується розробка та впровадження методики формування мовленнєвої діяльності в дітей із моторною алалією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ковшиков В. А. *Экспрессивная алалия* / В. А. Ковшиков // *Логопедия: Методическое наследие : Пособие для логопедов : в 5 кн. Кн. 3: Системные нарушения речи : Алалия. Афазия : Пособие для логопедов / под ред. Л. С. Волкова. – М. : Владос, 2003. – С. 199–207.*
2. Савінова Н. В. *Формування мовленнєвої діяльності в онтогенезі* / Н. В. Савінова // *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та психологія. Випуск 22 : зб. наук. праць. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. – С. 233–238.*
3. Сорочан Ю. Б. *Особливості діагностики імпресивного рівня розвитку синтаксичного компонента мовленнєвої компетенції у молодших школярів із моторною алалією* / Ю. Б. Сорочан // *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Зб. наукових праць. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. – №16 – С. 219–223.*

УДК 376.1-056.264: 376.1-056.262:
[37.02: 371.382]

Т. В. Крамаренко

учитель-логопед

КУ Сумський СНВК

«Загальноосвітня школа I ступеня

– дошкільний навчальний заклад

№37 «Зірочка»

ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ОСНОВНИЙ МЕТОД КОРЕКЦІЙНОЇ ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ

У даній статті висвітлено роль дидактичних ігор у логопедичній роботі з дітьми дошкільного віку з порушеннями зору.

В данній статті освещается роль дидактических игр в логопедической работе с детьми дошкольного возраста с нарушениями зрения.

This article highlights the role of didactic games in the speech therapy with preschool children with visual impairments.

Ключові слова: *дидактичні ігри, корекційна логопедична робота, дошкільники, порушення зору.*

Ключевые слова: *дидактические игры, коррекционная логопедическая работа, дошкольники, нарушения зрения.*

Key words: *didactic games, corrective speech therapy, preschool children, visual impairment.*

Постановка проблеми. Значна частина дошкільників зі зниженим зором має своєрідні за виразністю, симптоматикою та структурою порушення мовлення. Разом із порушеннями зору вони спричиняють непідготовленість дітей до навчання в школі. Через це в процесі їхнього дошкільного навчання і виховання надзвичайно важливою є логопедична допомога.

Оволодіння мовою, як відомо, відбувається у дитини в процесі її взаємодії з навколишнім середовищем, зокрема, мовленнєвим оточенням, яке є для дитини джерелом наслідування. В нормі, дитина при цьому користується як слуховим, так і зоровим аналізатором, імітуючи відповідні рухи губів, язика та інших частин обличчя дорослих людей. Кінетичні подразнення, які при цьому виникають, надходять до відповідної ділянки кори великих півкуль. Між